

30.12.2024 33. helluntain jälkeisen viikon maanantai

Tämän viikon vuoroluvun mukaiset epistola- ja evankeliumiluvut ovat maanantaista lauantaihin samat kuin sillä viikolla, joka edeltää publikaanin ja fariseuksen sunnuntaita (3. – 8. 2.2025). Kyseessä on kirkollisen vuoden helluntain jälkeisten vuorolukujen viimeinen viikko. Pääsiäinen määrittyy omalla tavallaan ja on ”liikkuva juhla”. Tämän takia joinakin vuosina ei kaikkia vuoroluvun mukaisia tekstejä ennätetä lukea ja toisina vuosina ennätetään lukea kaikki tekstit ja vielä jää viikkoja, joille ei omia tekstejä ole. Tällöin on erilaisia tapoja lisätä tekstejä. Tekstejä voidaan kerrata vuoroluvun mukaisen järjestyksen lopusta, vuoroluvun sijasta voidaan lukea päivän pyhien mukaisia tekstejä tai sitten voidaan lukea niitä tekstejä, jotka jäivät lukematta ennen syyskuun 14. päivää, kun pääsiäinen oli myöhäisemmässä ajankohdassa. Tänä vuonna pääsiäinen oli aikaisessa ja kaikki vuoroluvun mukaiset tekstit ennätettiin lukea ennen Ristin juhlaa.

Päivän epistola

”Kärsihän Kristuskin teidän puolestanne ja jätti teille esikuvan, jotta seuraisitte hänen jälkiään. – Hän ei syntiä tehnyt, hänen suustaan ei valhetta kuultu. Häntä herjattiin, mutta hän ei vastannut herjauksella, hän kärsi, mutta ei uhkaillut, vaan uskoi itsensä oikeamielisen tuomarin haltuun. Itse, omassa ruumiissaan, hän ”kantoi meidän syntimme” ristinpuulle, jotta me kuolisimme pois synneistä ja eläisimme vanhurskaudelle. ”Hänen haavansa ovat teidät parantaneet.” Te olitte ”eksyksissä niin kuin lampaat”, mutta nyt te olette palanneet sielujenne paimenen ja kaitsejan luo. Samoin te, vaimot, olkaa kuuliaisimpia miehellenne, jotta myös ne miehet, jotka ehkä eivät usko Jumalan sanaan, nyt vaimonsa elävällä esimerkillä ilman sanojakin voitettaisiin, kun he näkevät teidän elävän jumalanpelossa puhdasta elämää. Älkää pitäkö tärkeänä ulkonaista kaunistusta, älkää hiuslaitteita, kultakoruja tai hienoja vaatteita. Teidän kaunistuksenne olkoon katoamatonta: salassa oleva sydämen ihminen, lempeä ja sävyisä henki. Tämä on Jumalan silmissä kallisarvoista. Näin kaunistivat itsensä entisajankin pyhät vaimot, jotka panivat toivonsa Jumalaan. He olivat miehilleen kuuliaiset – Saarakin oli kuuliainen Abrahamille ja kutsui häntä herraksi. Ja Saaran tyttäriä te olette, kun teette hyvää ettekä anna minkään uhkailun pelottaa itseänne. Samoin te, miehet, eläkää vaimonne kanssa ymmärtäväisesti, muistaen, että hän on heikompi osapuoli. Osoittakaa hänelle kunnioitusta, sillä hän on yhtä lailla armon ja elämän perillinen. Näin ei mikään tule esteeksi rukouksillenne. Ja lopuksi: olkaa kaikki yksimielisiä, jakakaa toistenne ilot ja surut, rakastakaa toisianne ja olkaa hyväsydämiä ja nöyriä. Älkää vastatko pahaan pahalla älkääkään herjaukseen herjauksella, vaan päinvastoin siunatkaa. Siihen teidät on kutsuttukin, jotta perisitte siunauksen.” (1. Piet. 2: 21 – 3:9)

Kirjoittaja hyväksyy olemassa olevan Rooman valtakunnan järjestyksen, siinä olevan orjuuden ja patriarkaalisen järjestyksen mukaisen perheen. Tämä järjestys väistyi myöhemmin.

Tekstimme alkuosa (1. Piet. 2: 21b – 25) on todennäköisesti varhainen kristillinen hymni, joka perustuu profeetta Jesajan tekstiin (Jes. 53: 4 – 12). ”Uskoi itsensä oikeamielisen tuomarin haltuun” sisältää oletuksen, että kyse on tuomarista. Kreikkalaisessa tekstissä sitä ei ole. Käännökset ovat erilaisia, osassa mainitaan tuomari (kuten suomennoksessa), osasta sana puuttuu.

”Hän kantoi meidän syntimme ristinpuulle”. Alkuperäinen teksti ei sisällä sanaa risti, vaikka se asiallisesti kuuluu siihen. Sanalla ”puu” ilmaistiin ristiä. ”Kuolla pois synnistä” merkitsee tulemistä Jumalan yhteyteen. Synti erottaa ihmisen Jumalasta. Synnin poistaminen merkitsee yhteyttä Jumalaan.

”Te olette palanneet sielujenne paimenen ja kaitsijan luo.” Jesajan kärsivästä Herran palvelijasta (Jes. 52: 13; 53: 11) tulee Hyvä Paimen (Ps. 23; Jes. 40: 11; Hes. 37: 24). Paimenesta ja kaitsijasta tulee myöhemmin kirkollista sanastoa (1. Piet. 5: 2 – 4; Ap.t. 20: 28). Kaitsijaksi suomennettu sana on kreikaksi episkopos, joka tarkoittaa sanana myös piispaa.

Seuraavaksi teksti käsittelee vaimon käyttäytymistä. ”Miehet, jotka ehkä eivät usko Jumalan sanaan, nyt vaimonsa elävällä esimerkillä ilman sanojakin voitettaisiin.” Vaimon hyvä käyttäytyminen voi johdattaa pakanuudessa elävän aviomiehen uskoon. Hyvään elämäntapaan johdattaa Jumalan pelko. Naisen kauneus on hänen sisimmässään, ei hänen ulkonaisessa kauneudessaan (vrt. 1. Tim. 2: 9). Esikuvaksi naisille annetaan Saara, joka juutalaisessa perinteessä nähdään ollen kuuliainen Abrahamille.

Vastaavasti miesten tulee kohdella vaimojaan oikein. He eivät saa käyttää sitä valtaa vaimoihin, minkä pakanallinen yhteiskunta heille antoi. Heillä pitää olla ymmärtäväinen rakkaus vaimoihinsa. ”Hän on heikompi osapuoli” on vanhan patriarkaalisen yhteiskunnan käsitys naisesta. Tämä edellyttää miehiltä kunnioitusta naisia kohtaan. Kirjoittaja ilmaisee, että nainen on ”yhtä lailla armon ja elämän perillinen”. Tämä sama asia toisin sanoin on esimerkiksi Galatalaiskirjeessä (Gal. 3: 28).

Kristillisessä yhteisössä tulee olla yksimielisyys, elämän jakaminen, rakkaus, hyväsydämyisyys ja nöyryys. Pahaan ei tule vastata pahalla vaan siunaten. Se on Jumalan siunauksen toivottamista. Näin toimien ihminen on Vanhassa testamentissa olevan siunauksen vastaanottaja.

Päivän evankeliumi

”Sitten he lähettivät muutamia fariseuksia ja Herodeksen kannattajia Jeesuksen luo saadakseen hänet puheistaan kiinni. Nämä tulivat ja sanoivat hänelle: ”Opettaja, me tiedämme, että sinä puhut totta ja olet ihmisistä riippumaton. Sinä et tee eroa heidän välillään, vaan opetat Jumalan tietä totuuden mukaisesti. Onko oikein maksaa keisarille veroa vai ei? Tuleeko meidän maksaa vai ei?” Jeesus tiesi heidän teeskentelevän ja sanoi: ”Miksi te yritätte saada minut ansaan? Näyttäkää minulle denaarin raha.” He ottivat esiin rahan, ja hän kysyi: ”Kenen kuva ja nimi siinä on?” ”Keisarin”, he vastasivat. Silloin Jeesus sanoi heille: ”Antakaa keisarille mikä keisarille kuuluu ja Jumalalle mikä Jumalalle kuuluu.” Tämä vastaus jätti heidät ymmälle.” (Mark. 12: 13 – 17)

Sama teksti on Matteuksella (Matt. 22: 15 – 22) ja Luukkaalla (Luuk. 20: 20 – 26).

Herodeksen kannattajat pitivät Herodesta messiaana. Kun Herodes Suuri otti nimen Juudean kuningas, hän oli ensimmäinen ei-juutalainen Juudean kuningas. Jotkut katsoivat, että tässä tuli tilanne, josta ennustettiin 1. Moos. 49: 10: ”Ei siirry valtikka pois Juudalta, ei käskijän sauva hänen suvultaan. Hänen heimostaan on tuleva se, jolla on valta, ja häntä kansat tottelevat.” Herodeksen kannattajat tulkitsivat tämän tarkoittavan nyt Herodes Antipasta. Joidenkin mukaan tässä mainitut Herodeksen kannattajat olivat hänen sotilaitaan, jotka olivat valmiita tarvittaessa vangitsemaan Jeesuksen.

Tarkoituksena on saada Jeesus ansaan. Jos Hän hyväksyy veron maksamisen keisarille, Hän menettäisi kansansuosionsa. Jos Hän kieltäisi veron keisarille, niin Hänet voitaisiin vangita kapinallisena. Herodes Antipas oli Rooman valtakunnan alakuningas. Fariseukset olivat juutalaisia, mutta he eivät kiivailleet itsenäisen valtion puolesta. Mooseksen lakia voitiin tulkita sillä tavoin, että juutalaisilla oli maksuvelvollisuus vain Jumalalle.

”Opettaja, me tiedämme, että sinä puhut totta ja olet ihmisistä riippumaton. Sinä et tee eroa heidän välillään, vaan opetat Jumalan tietä totuuden mukaisesti.” Tämän Jeesusta kehuvaan lauseen ajatuksena on saada Häneltä suora vastaus: Hänen tulisi vastata joko kyllä tai ei. Lause sisältää myös ajatuksen, että Jeesus on keisaristakin riippumaton, Hän ei siis kunnioita keisaria.

Kyseinen vero tässä tapauksessa oli henkivero (könttäsummavero). Sen perusteena ei ollut ihmisen toiminta, omistus tai tulot, vaan se, että hän oli olemassa. Juudeassa tätä veroa maksoivat miehet täytettyään 14 vuotta ja naiset täytettyään 12 vuotta aina 65 vuotiaiksi asti. Rooman valtakunnassa tätä veroa kannettiin valloitetujen alueiden asukkailta, ei Rooman kansalaisilta. Sen takia vero

koettiin valloitetuilla alueilla heitä syrjivinä. Tämä vero aiheutti esimerkiksi juutalaisten kapinan roomalaisia vastaan vuosina 66 – 70.

Jeesuksen vastaus on hyväksyvä veron maksamiseen, mutta siinä tulee esille eräs asia. Rahassa oli keisarin kuva ja teksti. Se oli tullut keisarilta, kuului keisarille ja se siis palautetaan keisarille. Tässä ei ole mitään pahaa. Vaikka verotus tuona aikana oli korkea, niin keisarille menevä vero ei ollut suuri. Jeesuksen tehtävä ei liittynyt veron maksamiseen, vaan ihmisten pelastamiseen. Vastatessaan Hänelle tehtyyn kysymykseen Jeesus osoittaa, että ihmisellä on myös velvollisuuksia Jumalaa kohtaan. Nämä velvollisuudet ovat suuremmat, kuin ihmisen velvollisuudet keisarille. Jumalalle piti antaa koko elämä.

Jotkut tutkijat näkevät lauseessa: ”Antakaa keisarille, mikä keisarille kuuluu ja Jumalalle mikä Jumalalle kuuluu” kahdenlaisen eri merkityksen, kun lausetta lukee ajatellen Mooseksen lakia. Lause ei kiellä veron maksamista keisarille. Mutta mitä keisarille kuuluu? Mooseksen laki vaikenee asiasta, siis keisarille ei kuulu mitään. Mutta Mooseksen lain mukaan Jumalalle kuuluu kaikki.

Tavallisesti läsnäolijat olivat hämmennyksissään. Nyt hämmennyksiin joutuivat kysyjät. Todennäköinen syy on, että Jeesus käänsi poliittisen kysymyksen hengelliseksi. Muistavatko ihmiset velvollisuutensa Jumalaa kohtaan?